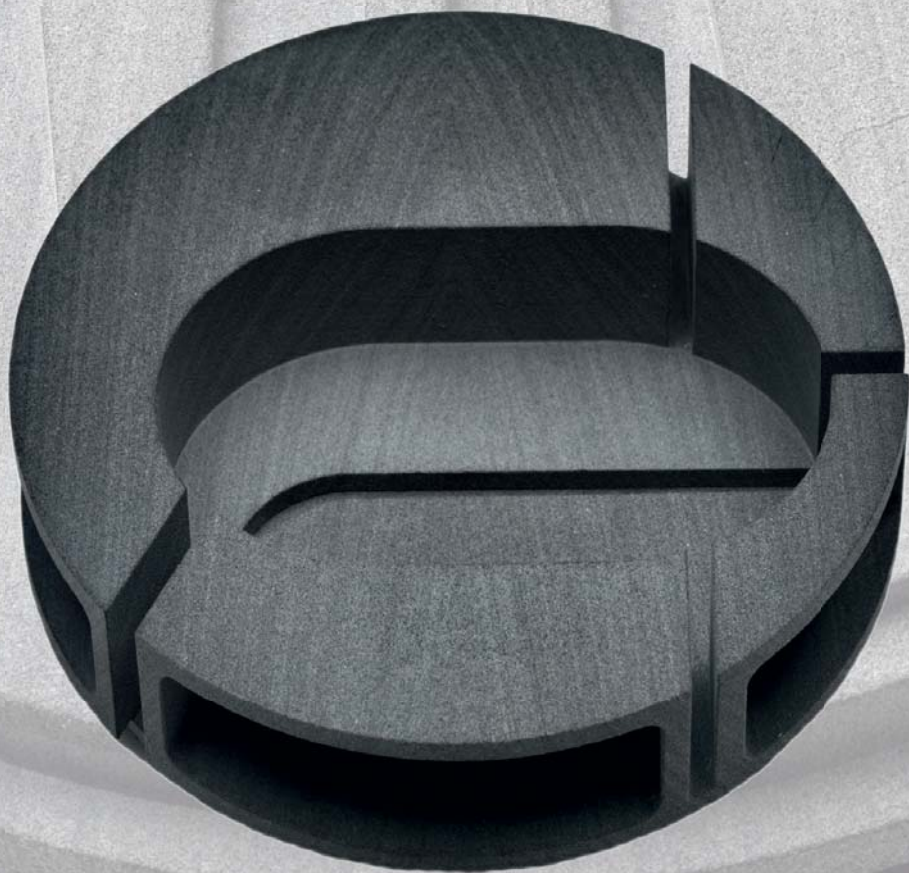

DE BEELDENAAR

MEI/JUNI 2012, 36^e JAARGANG NR. 3

Martina Otto's penning om te delen

Inschrijfpennig 2012 van de VPK

LIVING staat in hoog reliëf op de inschrijfpennig 2012 die Martina Otto maakte in opdracht van de Vereniging voor Penningkunst (VPK). Precies door het midden van de letters loopt een spleet. Dat levert een geweldige verrassing op. De spleet is een echte verbinding en de penning is deelbaar. Hij kan voorzichtig uit elkaar geschoven worden en je hebt plotseling twee gedeelten in je hand.

Is dit kunstwerk van Martina Otto wel een penning? Er zijn genoegzaam een aantal criteria bekend waaraan penningen zouden moeten voldoen: rond, plat, tweezijdig, verbeeldend, reproduceerbaar, in de hand passend. Aan al deze eisen voldoet het werkstuk van Martina, maar bovendien is haar penning 'deelbaar'. Naast alle functionaliteit valt er al meteen een artistiek en speels genoeg te beleven: deze plak is rond, uitgehold, eenvoudig en ingewikkeld tegelijk, voorzien van tekst en tegenbeeld en uitnodigend om telkens te draaien en te wentelen, van alle zijden opnieuw te bestuderen en tenslotte uit elkaar te nemen.

Techniek

Het uit elkaar schuiven nodigt uit de vorm om te draaien en de andere kant te bekijken. Dat is de kant die in kringen van penningkenners 'de beeldenaar' genoemd wordt, in onderscheid tot de keerzijde met tekst. Er is echter aan deze zijde geen beeld in de oude zin van het woord, maar slechts een uitgespaarde ruimte in de vorm van een arena. De arena is excentrisch geplaatst en er loopt dezelfde spleet doorheen, die aan de tekstzijde ook al te zien was. Haaks ten opzichte van die spleet, precies waar de lange zijde van de arena overgaat in een

bocht, zijn twee groeven uitgespaard van circa 2 mm breed. Dit verleent een puzzel-element aan de penning wanneer je hem uit elkaar begint te schuiven. Op een bepaald moment heeft de opening van de spleet, precies dezelfde breedte als die van de haakse groeven.

Vanaf dit moment, zo besef je, wordt de scheiding van de twee delen onafwendbaar: dit is het beslissende moment waarop je de keuze bepaalt voor de penning als geheel, of als twee aparte delen. Het openen van de naad maakt het mogelijk dat er een tweedeling ontstaat, zoals de Maas stroomt door Maastricht en de Bosporus door Istanboel. Weifelend, de vraag is immers of het uit elkaar schuiven leidt tot een definitieve scheiding, schuif je de delen weer naar elkaar toe.

Er valt niet aan te ontkomen om het voorwerp rond te draaien. De zijkant blijkt niet dicht te zijn. De rand is niet overal hetzelfde, maar bestaat uit afzonderlijke holtes die onderling van diepte en vorm verschillen. De spleet van de letterzijde naar de beeldenaar loopt precies door de ruggen tussen die holtes.

JEROEN DAMEN

Keerzijde (2/3 ware grootte)

Een losse veer komt te voorschijn (2/3 ware grootte)

Gelukkig, bij het opnieuw uit- en in elkaar schuiven blijkt een losse veer tussen de twee delen te zorgen voor een goede verbinding: het voorwerp valt niet uiteen. Deze inspectie van de zij-kanten heeft de zekerheid gebracht dat het te allen tijde weer mogelijk is de penning te sluiten, en tot één geheel samen te voegen.

Materiaal en betekenis

In een kunstwerk is meer te vinden dan alleen artistiek genoeg. Dit is een penning waarmee je kunt puzzelen, die je kunt beleven, die vragen oproept. Er moet een reden zijn voor het woord 'Living', een reden voor de arenavorm aan de voorzijde en ook een reden voor de uithollingen aan de tekstloze zijkant. Kortom, redenen die een betekenis te voorschijn roepen. En niet te vergeten een reden voor de deelbaarheid.

Herdenkingspenningen, ook voor eerbetoon, worden vaak gemaakt van brons, omdat brons een zekere eeuwigheid en kostbaarheid suggereert. Martina kiest daar niet voor en maakt haar penning van kunststof. Dus krijgt de penning een andere betekenis. Geen herdenking, geen eerbetoon, niet alleen artistiek genoeg. De sculptuur van Martina Otto voldoet intussen wel aan zoveel van de besproken criteria, dat we hem gerust een 'penning' kunnen noemen, zij het een bijzondere, met een andere

Om te puzzelen

meerwaarde. Tekst, uithollingen, arena en naad wijzen naar een maatschappelijke betrokkenheid.

De puzzel gelegd

Martina Otto (Hamburg, 1957) genoot haar opleiding van 1977-82 aan de Fachhochschule für Gestaltung in Hamburg. Daarna zette zij haar opleiding voort aan de Rijksakademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Zij is gefascineerd door de stad. Ze woont en werkt op loopafstand van de Amsterdamse Stopera en deelt de tuin achter haar huis met meer woningen. Martina ondervindt de stad onafgebroken in haar bestaan. Langsrijdende auto's, altijd aanwezige passanten op de stoep, geklingel van trams en de onophoudelijke stedelijke energie vormen de voedingsbodem voor haar centrale vraag: hoe leven wij in de stad? Samen? Of is het 'Living Apart Together' (LAT)? Hoewel LAT een afkorting is van Engelse woorden, is het begrip in de Engelstalige wereld onbekend. Het heeft een Nederlandse oorsprong: de film *Frank en Eva/Living Apart Together* van de filmregisseur Pim de la Parra uit 1973. Destijds een tamelijk

opzienbarende film, waarin de regisseur de voorwaarden voor het samenleven in een huwelijk probeerde te onderzoeken. Dat huwelijk wordt in de film op de proef gesteld door de invloeden uit de stad: kroeg, vriendschappen, verleidelijke vriendinnen.

Dat lijkt Martina's fascinatie wel erg Nederlands te maken, maar dat is zij niet. Al bij ons eerste gesprek wees zij op een interview van de Engelse hoogleraar John Armitage met de Franse filosoof en urbanist Paul Virilio. Het draagt de veelzeggende titel *In de steden voorbij de stad*.¹ In dat interview spreekt Virilio zich op de eerste plaats uit over de stad als de plek waar alle vooruitgang wordt ontwikkeld. In het stedelijke gebied komen volgens hem technologie en het leven samen, door de ontwikkelingen in kunst en nijverheid, door het werk van kunstenaars en handwerkslieden.

Misschien verwijst voor Martina de ronde vorm van de penning naar de wereld, en de arena naar de stad en de spleet in de penning naar de weg door de stad. En misschien duidt het materiaal op de maakbaarheid van de stad, op de bouw, of in ieder geval op de mogelijkheid

Martina Otto, *Sociaal lichaam*, 2005/6, karton, potloodtekening

Living apart together
Afmeting: Ø 90 mm
Kunststof Pom C, zwart,
glasparel gestraald
Productie: Graaf kunststoffen,
Zaandam en Wikor B.V.,
Staalstraalbedrijf, Wormerveer

www.martina-otto.com

om hem te veranderen. En als Martina dat niet zo heeft bedoeld, is het in ieder geval ons voorrecht om het zo te mogen interpreteren.

Volgens Paul Virilio heeft de stad inmiddels een kritieke grens bereikt. De snelheid van informatie en communicatie gaat inmiddels de werkelijke ruimte van de stad te boven. Daarmee wordt de stad een plek die niet meer als plek wordt gedefinieerd, en worden al onze ideeën over de materiële werkelijkheid van de stad aangetast. De stad gaat op in de totale wereld en de plek die wij als ons thuis beschouwen gaat op in de informatiestroom van de nieuwe media en digitale technieken. We zijn niet

meer gebonden aan onze plek in de stad en leggen net zo gemakkelijk contact met mensen aan de andere kant van de wereld, als we ons boodschappenlijstje e-mailen naar de buurtsuper. De stad is zichzelf te buiten gegroeid dankzij alle technieken die juist bedoeld waren om binnen de stad te gebruiken. Daardoor tekent zich ook een groot voordeel af: 'Want anders dan in de negentiende en twintigste eeuw leven we niet langer binnen de steden, maar leven de steden binnen in ons.' Toch is er een punt van zorg voor Martina: wat betekent dit alles voor de inter-persoonlijke banden die tot nog toe ons leven veilig, behaaglijk en sociaal maakten? Gaan wij straks niet meer direct met elkaar om, maar alleen nog in de virtuele wereld?

Vooruit dan, nog maar eens de gehele penning uit elkaar genomen. Er ontstaat het plezier van de blokkendoos, die voor het kleine kind het eerste beleven van bouwkunst mogelijk maakte. Onvermoede volumes nemen bezit van de ruimte en maken tegelijk de ruimte zichtbaar. Hier komen alle kwaliteiten van sculptuur bij elkaar, die het onderscheid uitmaken met alle andere kunsten: dat sculptuur altijd gemaakt is van materie en altijd de echte levensruimte kenbaar maakt. Ze geeft maat aan de dingen, aan de ruimte en aan onszelf.

Een penning verkleint de ganse wereld tot een formaat dat binnen onze macht past op een aangename, ronde wijze. Nu de twee gedeelten naast elkaar liggen, is het andere hoopvolle element in de penning zichtbaar: de veer die precies past in de groeven van beide delen en de scheiding onthefft van zijn onherroepelijkheid. Altijd kunnen de beide delen even, zij het slechts een moment, de ader geopend houden, voordat de penning weer tot een zuiver rond lichaam gesloten wordt, als teken van eeuwigheid en volmaaktheid.

Dit maakt het openen van de ader positief: het 'living apart together' blijkt nu een mogelijkheid voor de instroom

Martina Otto,
Transformer, 2011,
karton, hout, acrylverf

van nieuwe ervaringen, waardoor de onderlinge relaties letterlijk verbreed worden. Bij het opnieuw sluiten toont de keerzijde dan door het herstellen van het woord Living, dat de nadruk terugschuift naar het leven.

Op haar website schrijft Martina: 'In mijn werk onderzoek ik de wrijving tussen ideaal en werkelijkheid. Mij interesseert in hoeverre wij bij het nastreven van onze idealen ons afhankelijk maken van heersende normen. Hoezeer bepaalt dit de persoonlijke keuzes op onze levensweg en in het samenleven met anderen?' Spelen is een manier om die wrijving tussen ideaal en werkelijkheid te onderzoeken. 'Door te spelen laat je de dingen tot je komen', zegt Martina, en zo is het ook: je tastzin maakt het mogelijk dat je deze twee gedeelten weer voorzichtig in elkaar schuift, en gewaar wordt hoe subtiel het contact maken verloopt, dat de essentie verzinnebeeldt van het menselijk leven. Dat is voor Martina het onderliggende onderzoek:

hoe verhoudt het individu zich tot de ander en tot de groep, wat is binnen en wat is buiten de maatschappij en hoe ontstaat 'de gedroomde samenleving'?'²

De penning die de beeldhouwster ontwierp is een gewaagde, speelse en hoogst originele vondst. Deze penning is geen l'art pour l'art als artistiek genoeg, geen spot, geen aanklacht en geen herinnering: ze is een aanmoediging om samen het leven te delen. ■

Jeroen Damen is kunsthistoricus gespecialiseerd in de Beeldhouwkunst van de Nieuwste Tijd. Hij promoveert in april van dit jaar op zijn proefschrift: *Het woord is aan het beeld – Vijf Nederlandse beelden na 1960*.

De foto *Transformer* door Rob Bohle, de foto's van de penning door Tom Haartsen, foto *Sociaal lichaam* door Irene de Groot.

NOTEN

1. JOHN ARMITAGE *In de steden voorbij de stad. Een interview met Paul Virilio*
<http://classic.skor.nl/article-4567-nl.html>.
2. W. SCHINKEL *De gedroomde Samenleving* (Kampen, 2008).

Inschrijfpenning 2012 *Living apart together*

Leden van de Vereniging voor Penningkunst kunnen de inschrijfpenning bestellen bij de vereniging. Prijs: € 195 (verzending naar het buitenland: binnen Europa: + € 3,16, buiten Europa: + € 10,45). Na overboeking van het bedrag op banknummer 96820 t.n.v. de Vereniging voor Penningkunst onder vermelding van 'INSCHRIJFPENNING', ontvangt u een bevestiging van uw inschrijving. Degenen die elektronisch betalen wordt verzocht tevens naam en adres te vermelden. Inschrijven is mogelijk tot medio september 2012